

УДК 94:379.822(477.86)

ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧИЙ ОПИС
ЧЕРНЕЛИЦЬКОГО ЗАМКОВОГО КОМПЛЕКСУ

І.О. Лисий

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

На основі використання авторсько-го комплексно-системного алгоритму, що поєднує чотири групи описових складових – природно-географічної (орографічні характеристики побудови, гідрологічна специфіка призамкової території, наявність об'єктів природно-заповідного фонду, садово-паркова архітектура й тип ландшафту), історико-культурної (історична значимість, фізична збереженість, культурна цінність, архітектурний стиль і тип оборонної системи), інфраструктурної (транспортна доступність, наявність засобів розміщення і харчування, ступінь музесфікації та сувеніризації) та інформаційно-рекламної (інтегрованість в туристичні маршрути, проведення туристичних промо-кампаній, рівень рекламного забезпечення, науково-дослідницька вивченість і наявність інформації в мережі Інтернет), здійснено історико-краєзнавчий і туристично-рекреаційний аналіз просторово-географічної локалізації, архітектурного стану, історико-культурної цінності й атрактивного потенціалу Чернелицького замку, який знаходиться в Городенківському районі Івано-Франківської області. Встановлено, що Чернелицький замковий комплекс, перебуваючи у поганому стані фізичної збереженості, володіє високим атрактивним потенціалом, що сформований на основі поєднання унікальних природно-географічних характеристик локалізації замкової території та оригінальних

історико-архітектурних елементів пам'ятки.

Ключові слова: замок, Чернелицький замок, замковий комплекс, оборонна споруда, пам'ятка замкової архітектури.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку людства, який характеризується тотальною глобалізацією з втратою багатьма етносами й націями архаїчної історико-культурної автентики, вимагає цілеспрямованого вивчення, дослідження і збереження історико-культурної спадщини, одними з об'єктів якої є різноманітні пам'ятки замково-оборонної архітектури – фортифікаційні споруди у вигляді замків, оборонних палаців, церков, монастирів, веж та ін. Історія, людське забуття, недбалість та навіть і варварство призвели до руйнації та втрати багатьох замків чи аналогічних споруд в Україні. До переліку об'єктів, які перебувають під загрозою фізичного зникнення і потребують термінових консерваційно-реставраційних заходів, належить малозбережений палацово-замковий комплекс в селищі Чернелиця Городенківського району Івано-Франківської області. Очевидно, що актуальне завдання сучасників полягає у пошуку оптимальних механізмів збереження, охорони, відновлення та пристосування замку. На думку автора, одним з найбільш перспективних напрямків можна вважати пристосування об'єкта для туристично-екскурсійних і рекреаційних потреб,

що бачиться ефективним та (головне) рентабельним способом функціональної адаптації історико-архітектурних пам'яток. Але існуючий дефіцит міждисциплінарних досліджень Чернелицького замку потребує негайного наукового обґрунтування, розробки й використання інноваційних механізмів та методів для оцінки історико-культурного та атрактивного потенціалу споруди.

Аналіз публікацій і досліджень. Починаючи з останньої чверті XIX ст. і до кінця XX ст. проблематиці наукового вивчення замкової споруди в Чернелиці приділялася незначна увага науковців. Рубіж XX–XXI ст. ознаменувався зростанням наукового інтересу до пам'ятки серед вчених різних дослідницьких напрямків. Першочергово слід виділити: істориків – М. Арсеніч [1, 2, 3], А. Гошинського [5], І. Драбчука [6], В. Нагірного [11, 12, 13, 14, 15, 16]; архітектурознавців та архітекторів – Л. Квятковського [7], У. Полутренко [18, 19, 20], О. Тихонову [22]; кастеологів – О. Лесика [8], О. Мацюка [10]; краєзнавців – Т. Палкова [17], З. Федунківа [23], В. Харитона [24]; туризмознавців – М. Рутинського [21] тощо. Окремі аспекти наукового вивчення замку також знайшли своє відображення у загальнотуристичних путівниках та невеликих описових працях статейного типу. Проте поза увагою дослідників залишилося питання комплексного міждисциплінарного вивчення Чернелицького замку та пошуку варіантів функціонального пристосування для потреб екскурсійно-туристичної галузі та краєзнавства.

Мета роботи. Метою написання даної статті є комплексна міждисциплінарна оцінка Чернелицького замку з позицій історії, архітектурознавства, краєзнавства, регіональної географії,

археології, кастеології та туризмології для визначення потенційних шляхів функціональної адаптації пам'ятки. Об'єктом дослідження виступає Чернелицький замок, а предметом – природно-географічні, історико-культурні, інфраструктурні та краєзнавчо-туристичні особливості побудови замкового комплексу.

Результати дослідження. Історико-туристичний аналіз атрактивного потенціалу Чернелицького замкового комплексу пропонується проводити на основі авторського алгоритму, сутнісний підхід якого детально описаний в попередніх опублікованих дослідженнях [9, с. 44–49]. Він полягає у використанні комплексно-системного методу, що включає чотири групи описових складових, в межах кожної з яких додатково виділяється ще по п'ять елементів: природно-географічна (орографічні характеристики побудови пам'ятки, гідрологічна специфіка призамкової території, наявність об'єктів природно-заповідного фонду, садово-паркова архітектура й тип ландшафту), історико-культурна (історична значимість, фізична збереженість, культурна цінність, архітектурний стиль та тип оборонної системи пам'ятки), інфраструктурна (транспортна доступність, наявність закладів розміщення та харчування, ступінь музеєфікації й сувеніризації об'єкта) та рекламно-інформаційна (інтегрованість в туристичні маршрути, проведення туристичних промо-кампаній, рівень рекламного забезпечення, науково-дослідницька вивченість та наявність інформації в мережі Інтернет). На думку автора, такі групи показників дозволяють ширше розкрити зміст не тільки історико-культурних особливостей колишньої оборонної споруди, але і її поточного фізичного стану.

Замково-палацовий комплекс, площа якого становить 2,5 га, розміщений в східній частині покутського містечка Чернелиця Городенківського району на правобережній стороні Дністра, але віддалений від річки майже на кілометр. Територія поселення входить до складу Придністровського Покуття, званого ще Тлумач-Городенківською височиною, а в локальному рельєфі переважають четвертинні відклади, які представлені делювіальними, алювіальними та воднольодовиковими формами. Замкова споруда зведена на мисі кряжу з пологими

схилами, які понижуються в північному, східному й південному напрямках, а тому південно-західний і північно-західний бастіони розміщені ближче до вершини кряжу, а північно-східний та північно-західний – на його схилі. Діапазон висот замкової площі коливається в рамках 308–315 м, що переважає навколишній рельєф на 2–10 м з північного, східного та південного боків й на 1–2 м із заходу. Така локалізація створювала додаткові орографічні передумови фортифікаційної міцності та обороноздатної ефективності (рис. 1).

Рис. 1. Аерофотознімок Чернелицького замку (автор – М. Рітус)

Географічна близькість замку до Дністра не створює відчутних переваг для мальовничості аквальної особливості побудови, оскільки на призам-

ковій території немає великих гідрологічних об'єктів, за винятком мілководної й низькоатрактивної річки Должок, що є правою притокою згадуваного

Дністра. Однак, як свідчать архівні джерела, в період активного функціонування фортеці навколо неї існували декілька повноводних джерел та потічків, які заповнювали замкові рови.

Чернелицький замок розміщений в природних межах Дністровського регіонального ландшафтного парку та вважається однією з історико-архітектурних візитівок природоохоронного об'єкта.

Історичні та архівні матеріали не вказують на існування пам'яток садово-паркової архітектури поблизу замку-палацу в Чернелиці, що пояснюється щільною забудовою призамкової території в період утилітарного використання пам'ятки, а через це – відсутністю необхідної ділянки, й також природною красою навколишньої місцевості (чергування мальовничих мішаних лісів та степових анклавів).

Локалізація замку, зі всіх боків оточеного приватними житловими, сільськогосподарськими та громадськими будівлями, що негативно впливають на можливість візуального сприйняття й анулюють способи панорамного виду на пам'ятку, дозволяє визначити тип прилеглого ландшафту як антропогенний сільський з контрастним поєднанням рис височинних лісостепових пейзажів, візуально віддалених.

Красєзнавці І. Драбук і В. Никифорок припускають, що на місці сучасної фортеці в давнину існувала дерев'яно-земляна оборонна споруда у простішому вигляді [6, с. 4], однак документальних чи археологічних підтверджень або спростувань даній теорії наразі не знайдено. Власне існуючий Чернелицький замок був збудований до середини XVII ст., а сам будівельний процес умовно можна розділити на два етапи: 1. початковий (між 1607 й 1636 рр.) та

2. завершальний (1650–1659 рр.), що доводять збережені архівні матеріали. На першому етапі роботи велися під керівництвом невідомого архітектора-фортифікатора з ініціативи тодішньої власниці Чернелиці Я. Белжецької (Белзецької)¹, останньої з магнатського роду Язловецьких. Однак будівництво припинилося в 1636 р. через її банкрутство. В цей період будівничі встигли звести тільки перший ярус в'їзної вежі, північно-східний бастион і нижню частину ескарпів куртин та інших бастионів, що показали результати інвентаризації замку, проведеної українсько-польською експедицією в 2012 р. Відсутність прямих спадкоємців у Я. Белжецької зумовила перехід Чернелицького ключа разом із незакінченим замком до Є. Станіславської², яка в 1650 р. вийшла заміж за брацлавського воєводу М.-Є. Чарторийського³. А князь Чарторийський з 1650 по 1659 рр. завершив будівництво оборонної споруди (принаймні основ-

¹ Ядвіга Белжецька гербу Абданк (пол. Jadwiga Bełżecka, 1670, Бучач – 1641) – жертводавець і меценат, фундаторка монастиря в Мурафі, дочка великого коронного гетьмана і руського воєводи Єжи Язловецького та Ельжбети Тарло, друга дружина ротмістра Анджея Белжецького.

² Єфросинія Станіславська гербу Пілява (пол. Eufrozyna Stanisławska, 18 квітня 1629 – 2 січня 1668, Варшава) – воєводина брацлавська, дочка кам'янецького каштеляна Яна Анджея Станіславського та Софії Козловської, друга дружина Міхала Єжи Чарторийського (2 лютого 1650 – 15 грудня 1668).

³ Міхал Єжи Чарторийський гербу Погонь Літєвська (пол. Michał Jerzy Czartoryski, 1621, Клевань – 13 квітня 1692, Підгірці) – польський магнат і державний діяч Речі Посполитої, князь на Клевані та Жукові, дворянин королівський (з 1642 р.) староста кам'янецький (1645), каштелян волинський (1653–1655), воєвода брацлавський (1658–1661), волинський (1661–1680) і сандомирський (1680–1692), староста кременецький і віленський.

ної частини). Князівським подружжям було зведено другий ярус в'їзної вежі, на чоловому фасаді якої було поміщено великий кам'яний герб М. Чарторийського – Погонь, а на тильній стороні герб його дружини – Піляву. Тоді ж завершено будівництво куртин, а також північно-західного, південно-східного та південно-західного бастіонів, які, на відміну від північно-східного бастіону, були без бійниць й заповнені землею. Проте пізніше замок кілька разів перебудовувався, втрачаючи свій автентичний вигляд і характер оборонної резиденції, при цьому ставши найбільшою східною фортецею Речі Посполитої на правому декоруманні цієї та інших будівель комплексу цього періоду [7, с. 77]. Таким чином, найвіддаленіша хроноло-

гічна глибина замку сягає початку XVII ст.

Замок, який представляє собою правильний квадрат в плані, по периметру був оточений кам'яними мурами та земляними насипами. В'їзд контролювався за допомогою двоярусної брами з дерев'яним мостом та підйомним механізмом, до брами прилягали одноповерхові будівлі (з півдня мурована, а з півночі дерев'яна). У південно-західній частині подвір'я знаходився палац, отвори вікон та дверей якого були прикрашені кам'яною різьбою стилю ренесансу, решту замкового подвір'я оточувала військово-господарська забудова (мурована з каменю криниця і стайні для коней) (рис. 2).

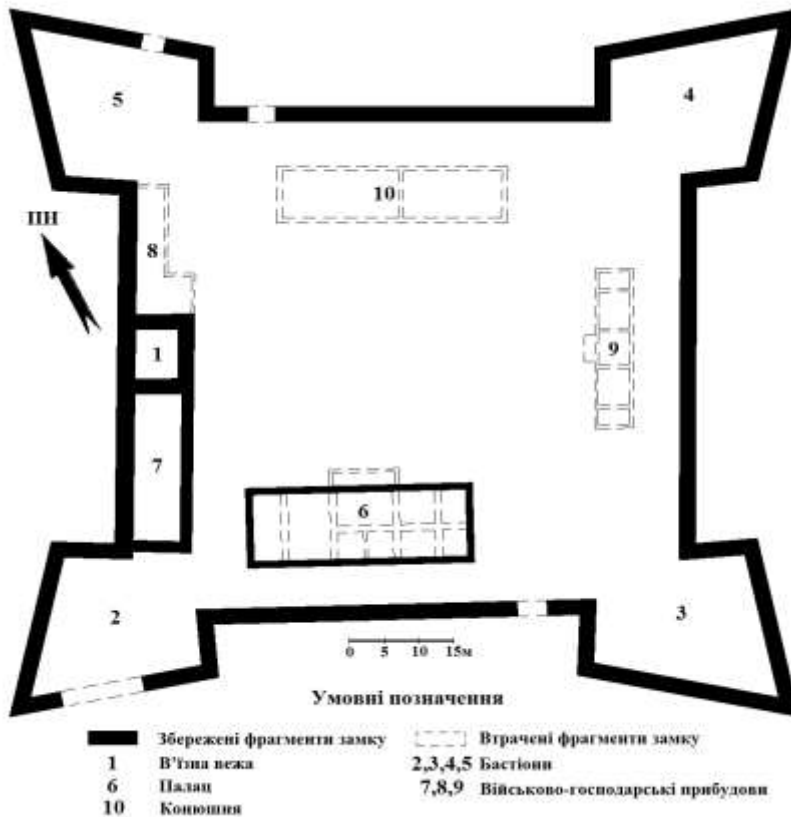

Рис. 2. Реконструкція плану Чернелицького замкового комплексу (автор)

До нашого часу від класичної оборонної споруди, описаної вище, дійшли в різному стані збереженості в'їзна вежа без даху, чотири бастіони, залишки стіни з бійницями для гармат та руїни палацу. Двоповерхова в'їзна вежа з арочним проїздом розташована посередині західного муру, який зберігся найкраще. Вона обрамлена порталом з білого каменю-пісковика, декорована ренесансною кам'яною різьбою та прикрашена гербами: із зовнішнього боку аркового проїзду вцілів герб Погонь з зображенням озброєного вершника, вирізьбленим у камені, а з внутрішнього боку – герб Пілява у вигляді п'ятираменного хреста, розміщений над кам'яними одвірками брами на західному фасаді. На останньому – напис латинськими літерами «E.S.X.C.W.V.», що розшифровується як «Єфросинія Станіславська, княгиня Чарторийська, воеводина Брацлавська». Півциркульну арку фланкують рустовані пілястри, які підтримують антаблемент, декорований квітчастими розетками. Проміжки між обрамленням арки і антаблементом оздоблені круглими медальйонами, на яких вирізьблені луки, сагайдаки, алебарди, мечі та інший військовий інвентар епохи Середньовіччя. В північній та південній стінках вежа має дверні отвори й заглиблення від колишнього каміну. По боках брами знаходяться ключоподібні бійниці, увінчані трикутними сандриками, але декоровані квітчастими розетками, обабіч вікон – великі волюти, які були композиційним елементом втраченого фронтона. В інтер'єрі брами зберігся первісний кам'яний брук, ніші, де були каміни, а також димові канали. Перший ярус перекритий кам'яним бочковим склепінням з

двома розпалубками та різьбленою кам'яною розетою з металевим кованим кріпленням для ліхтаря (рис. 3). По правий бік вежі розташовані прибрамні приміщення, над ними знаходиться тераса. Віконні та дверні прорізи оздоблені профільованими обрамуваннями. Під будівлями збереглися пивниці, перекриті кам'яними бочковими склепіннями. Чотири бастіони зберегли нижні ряди кам'яного ескарпування та земляне наповнення, шпідці та стики фасів викладені великими тесами блоками каменю. Куртини, товщина яких становить близько 2 м, зруйновані майже до фундаментів, за винятком західної, збереженої на повну висоту (до 6 м). У східній куртині біля північно-східного бастіону міститься ріншток, через який відводили воду й каналізаційні стоки з території замку. Від палацу залишилися лише фундаменти, засипані камінням і землею, а також один з контрфорсів, які укріплювали західну стіну. В південно-західній частині замкового подвір'я також збереглась основа однієї з офіцин, розібраної на будівельні матеріали в 40-х рр. XX ст. Це остання будівля, яка збереглась від первісної внутрішньо-дворової забудови [7, с. 77–79].

Важливість Чернелицького замкового комплексу як надзвичайно цінного об'єкта історії і культури вперше була підкреслена ще у 1933 р., коли польська влада офіційно включила споруду до списку історичних пам'яток [3, с. 64–65]. А з 1963 р. і до сьогоднішніх днів замок належить до числа пам'яток архітектури республіканського (тепер національного) значення під охоронним номером 251.

Рис. 3. В'їзна брама Чернелицького замку (автор – Р. Бречко)

Оборонний комплекс, зовнішні стіни якого збудовані з коленого каменю-пісковика, в різних дольових частках поєднав риси трьох архітектурних стилів (еклектизм) – практичного бароко, химерно-фантазійного маньєризму та вишуканого ренесансу, а їхні основні стильові ознаки яскраво відображені на порталі в'їзної брами споруди.

Замок зведений з дотриманням фундаментальних канонів голландської школи оборонно-фортифікаційної архітектури та представляє собою бастионну систему укріплень. З іншого боку, збереженість бійниць в північно-східному бастионі свідчить про те, що в проекті споруди поєднані як елементи бастионної, так і попередньої, протобастионної фортифікаційних систем.

Традиційно найбільш негативним аспектом туристичного потенціалу пам'яток оборонної архітектури Івано-Франківської області загалом та Чернелицького замку зокрема залишається інфраструктурна складова. Об'єкт локалізований виключно біля автодоріг місцевого значення С090401 Семаківці – Чернелиця та С090410 Чернелиця – Кунисівці, розташування в межах населеного пункту стало сприятливим фактором для формування вуличних під'їзних шляхів, проте якість дорожнього покриття останніх низька. На замковій чи призамковій території відсутні стаціонарні засоби розміщення, заклади ресторанного господарства, музейні, а також сувенірні установи.

Пам'ятка залучена до різнокатегорійних водних маршрутів (наприклад, у 2010 р. організацією Клуб мандрівників «Золоте Руно» розроблено тематичний сплав «Шлях Дністровий», а одним з об'єктів показу став Чернелицький замок) різної тривалості (зазвичай від 1 до 7 днів), а також до пізнавальних історико-культурних екскурсій регіонального значення.

Розвиток фестивально-подієвих, а також промоційно-туристичних заходів в межах замкового комплексу анулюється відсутністю продуманих теоретико-методичних механізмів проведення (першочергово до таких слід віднести організаційні й комерційно-фінансові перешкоди) і, крім того, неналежним природним станом замкової території (через роки забуття пам'ятки дитинець замку на сучасного етапі покритий неупорядкованою деревною (в основному – це яблуні й берези) та чагарниковою (шипшина) рослинністю, висадженою в радянський період).

Рекламно-туристичний інформаційний матеріал про Чернелицький замок протягом останніх років був представлений лише у вигляді малотиражних флаєрів, листівок та буклетів, а обсяг вміщеної в них інформації обмежений, переважно відображає історичні аспекти розвитку пам'ятки й малоадаптивний для туристично-екскурсійних потреб.

До 2012 р. наукові дослідження об'єкта замкової архітектури носили вибіркового характеру, стосувалися тільки поодиноких аспектів з історії, архітектури чи археології пам'ятки. Протягом 2012–2015 рр. в рамках міжнародного проекту «Чернелицький замок: історія і сучасний стан», який реалізувався дослідниками з Ягеллонського університету (Краків, Польща), При-

карпатського національного університету та Університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна). Групою українських та польських вчених виконано детальні обміри й креслення всіх збережених елементів замку, відтворено 3D-модель первісного вигляду замку, а на основі зібраних матеріалів видано ряд наукових статей. Крім того, особливо за останні роки, з'явився цілий ряд наукових розвідок, присвячених Чернелицькому замку, – фортеця неодноразово згадується в загальних наукових збірниках, монографічних виданнях, окремих тематичних статтях і публікаціях архітекторів, істориків, краєзнавців, археологів, журналістів. Замок став також предметом дослідження магістерських робіт і об'єктом художніх книг [13, с. 12].

Невисоким залишається загальний рівень насиченості мережі Інтернет історико-туристичною інформацією про Чернелицький замок. Так, на початок 2017 р. пошуковий запит «Чернелицький замок» відображав 1,57 тис. результатів в системі Google і 15 млн – в Яндексі, а запит «Замок в Чернелиці» – 1,09 тис. і 128 млн відповідно. Така велика кількість відповідей в системі Яндекс пояснюється автоматичним пошуковим акцентом на слові «замок», а також значною часткою спаму та нецільової інформації. А по суті, до тематики обраного об'єкта відноситься не більше 1% результатів. Короткі описові інформаційні матеріали про Чернелицький замок розміщені на веб-сторінках універсальної інтернет-енциклопедії Wikipedia [28], кастеологічних веб-порталах «Замки та храми України» [25], «Замки и крепости Украины» [26], «Castles of Ukraine» [27] та ін.

Висновки. Туризмологічний аналіз показав, що Чернелицький замковий

комплекс, перебуваючи у поганому стані фізичної збереженості, володіє високим атрактивним потенціалом, сформованим на основі поєднання унікальних природно-географічних елементів локалізації замкової території та оригінальних історико-архітектурних властивостей пам'ятки. А проблематичними аспектами є низький показник розвитку загальної і спеціальної туристичної інфраструктури, невисокий рівень інформаційної розрекламованості, наукової вивченості й рекреаційної промови. Це логічно викликає необхідність подальших дослідницьких пошуків у напрямку міждисциплінарного вивчення замкового об'єкта та повинно дати більш ґрунтовні відповіді на запитання історико-культурного розвитку споруди, окреслити найбільш оптимальні шляхи залучення до історико-краєзнавчого, суспільно-культурного й екскурсійно-туристичного ареалів.

Література

1. Арсеніч М. Вибрані аспекти історії Чернелицького замку з кінця XIX століття до 1939 року / М. Арсеніч // Ямгорів: літературно-краєзнавчий і мистецький альманах. – 2013. – № 22–23. – С. 165–169.
2. Арсеніч М. Фортеця [Чернелицький замок] часів Австро-Угорщини / М. Арсеніч // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 54–59.
3. Арсеніч М. Чернелицький замок у міжвоєнний період / М. Арсеніч // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 60–67.
4. Войнар М. Невідомі легенди Чернелицького замку / М. Войнар // Ямгорів: літературно-краєзнавчий і мистецький альманах. – 2013. – № 22–23. – С. 156–158.
5. Гощинський А. Чернелицький замок у другій половині XVII–XVIII столітті / А. Гощинський // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 38–45.
6. Драбчук І. Замки Подністер'я. Чернелицький замок / Іван Драбчук // Галицьке слово. – 2010. – № 7 (1585). – С. 4.
7. Квятковський Л. Палац Чернелицького замку / Л. Квятковський // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 76–83.
8. Лесик О. В. Замки та монастирі України / О. В. Лесик. – Л. : Світ, 1993. – 176 с.
9. Лисий І. О. Туристична оцінка замкових комплексів: методи, принципи та критерії / І. О. Лисий // Карпатський край: наукові студії з історії, культури, туризму. – 2015. – Вип. 1–2 (6–7). – С. 43–50.
10. Мацюк О. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки [Текст] / О. Мацюк. – 2-е вид., випр. та доп. – Л. : Центр Європи, 2005. – 219 с.
11. Нагірний В. Замок [Чернелицький] наприкінці XVIII – першій половині XIX століття / В. Нагірний // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 50–53.
12. Нагірний В. Місто-замок над Дністром [про Чернелицький замок] / В. Нагірний // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 2–5.
13. Нагірний В. Наукові дослідження Чернелицького замку в другій половині XX – на початку XXI ст. / В. Нагірний // Вісник Прикарпатського університету. Сер. «Історія». – 2014. – Вип. 26. – С. 9–13.
14. Нагірний В. Пам'ятка [Чернелицький замок] у другій половині XX – на початку XXI століття / В. Нагірний, З. Федунків // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 68–75.
15. Нагірний В. Початок та основні етапи будівництва [Чернелицького] замку / В. Нагірний // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 32–37.
16. Нагірний В. Хто і коли збудував Чернелицький замок / В. Нагірний // Ямгорів: літературно-краєзнавчий і мистецький альманах. – 2013. – № 22–23. – С. 149–155.
17. Палков Т. Замки Карпат. Історія та легенди : путівник / Т. Палков. – Л. : Ладекс, 2009. – 65 с.

18. Полутренко У. Б. Замок Черторыйских в Чернелице: перспективы восстановления и включения в рекреационно-туристическое пространство Западной Украины / У. Б. Полутренко // Традиции и современное состояние культуры и искусств : Мат. Междунар. н.-п. конф., (г. Минск, 28–29 ноября 2013 г.) ; НАН Беларуси ; Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы. – Минск : [б. и.], 2013. – С. 71–75.

19. Полутренко У. Б. Методи збереження та відновлення палацово-замкових комплексів Прикарпаття / У. Б. Полутренко // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: науково-технічний збірник. – 2014. – Вип. 37. – С. 255–262.

20. Полутренко У. Б. Типологія палацово-замкових комплексів Прикарпаття / У. Б. Полутренко // Містобудування та територіальне планування : науково-технічний збірник. – 2014. – Вип. 53. – С. 425–435.

21. Рутинський М. Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження : навч. посібн. / М. Й. Рутинський. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.

22. Тіхонова О. Замки Івано-Франківської області: проблеми виявлення та інвентаризації / О. Тіхонова, М. Бевз // Сучасна архітектурна освіта: Архітектура: образ, естетика, емоційний контекст : матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 7–8 листопада 2013 р.) ; Київ. нац. ун-т будівництва та архітектури. – 2-ге вид. – К. : КНУБА, 2015. – С. 175–177.

23. Федунків З. Б. Теоретична реконструкція Чернелицького замку / З. Б. Федунків // Пам'ятки України: історія та культура. – 2015. – № 7–9 (215–217). – С. 12–25.

24. Харитон В. Я. Замки Галицької землі. З історії фортифікаційного будівництва на Прикарпатті в XIV–XVIII ст. / В. Я. Харитон. – Івано-Франківськ : Бібліотека газети «Вперед», 1997. – 56 с.

25. Чернелиця [Електронний ресурс] // Замки та храми України. – Режим доступу :

<http://www.castles.com.ua/charnel.html>. – Назва з екрану. – Переглянуто 30.03.2017.

26. Чернелиця: архітектура замку [Електронний ресурс] / Замки і крепости України. – Режим доступу : <http://forum.zamki-kreposti.com.ua/topic/210/>. – Назва з екрану. – Переглянуто 30.03.2017.

27. Чернелиця. Замок (1659 р.) [Електронний ресурс] / Castles of Ukraine. – Режим доступу : <https://castlesua.jimdo.com/інші-області/чернелиця-замок/>. – Назва з екрану. – Переглянуто 30.03.2017.

28. Чернелицький замок [Електронний ресурс] / Wikipedia. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Чернелицький_замок. – Назва з екрану. – Переглянуто 30.03.2017.

29. Щупак А. Найдавніші зображення Чернелицького замку з 80-х років XIX століття / А. Щупак // Ямгорів: літературно-красознавчий і мистецький альманах. – 2013. – № 22–23. – С. 159–164.

30. Czołowski A. Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej / A. Czołowski. – Lwów : Drukarnia W. A. Szykowskiego, 1892. – 70 s.

Lysi I.O. TOURIST DESCRIPTION OF THE CHERNELYTSIA CASTLE COMPLEX. *This article is making a historic, cultural and touristical descriptive analysis of the little-known Chernelytsia castle located in Ivano-Frankivsk region. The given analysis is made by means of using four groups of characteristics: natural and geographical characteristics (morphological features of the monument's construction, hydrological characteristics of the territory, its location near objects of the natural reserve fund, man-made recreational forests in the castle complex, landscape parks, gardens, landscape gardens, aggregate rates of natural and geographical location), historical and cultural characteristics (degree of physical preservation, level of historical significance, degree of cultural value, rate of architectural and stylistic value, availability of saved elements), infrastructural characteristics*

(transport accessibility, availability of accommodation facilities, food establishments, museum institutions, specialized souvenir shops and stalls), informational characteristics (integration to tourist routes, organization of tourist promotional campaigns, exhibitions and fairs, availability of informational and advertising data, rank of coverage in scientific tourism profiles and degree of providing with tourist information on the Internet). The author is finding out the main positive and negative features in potential use of the described monument for tourism and recreation. The Chernelytsia castle complex, being in a poor state of physical preservation, has a high attractive potential formed through combining its unique natural and geographical location with original historical and architectural features of the monument. Problematic aspects are a low rate of general and specialized tourist infrastructure, informational support, scientific scrutiny and promotion. That causes the need for further study of the castle which should give more answers to questions concerning historical and cultural development, define optimal ways of improving historical, socio-cultural and tourist areas.

Keywords: castle, Chernelytsia castle, castle complex, fortification, monument.

Лысий І.О. ТУРИСТИЧЕСКО-КРАЄВЕДЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ ЧЕРНЕЛИЦЬКОГО ЗАМКОВОГО КОМПЛЕКСА. С помощью использования авторского комплексно-системного метода, объединяющего четыре группы описательных составляющих – естественно-географическую (орографические характеристики построения,

гидрологическая специфика призмковой территории, наличие объектов природно-заповедного фонда, садово-парковая архитектура и тип ландшафта), историко-культурную (историческая значимость, физическая сохранность, культурная ценность, архитектурный стиль и тип оборонной системы), инфраструктурную (транспортная доступность, наличие средств размещения и питания, степень музеефикации и сувениризации) и информационно-рекламную (интегрированность в туристические маршруты, проведение туристических промо-кампаний, уровень рекламного обеспечения, научно-исследовательская изученность и наличие информации в сети Интернет), осуществлен историко-краеведческий и туристско-рекреационный анализ пространственно-географической локализации, архитектурного состояния, историко-культурной ценности и аттрактивного потенциала Чернелицкого замка, расположенного в Городенковском районе Ивано-Франковской области. Установлено, что Чернелицкий замковый комплекс, находясь в плохом состоянии физической сохранности, обладает высоким аттрактивным потенциалом, сформированным на основе сочетания уникальных природно-географических характеристик локализации замковой территории и оригинальных историко-архитектурных элементов памятника.

Ключевые слова: замок, Чернелицкий замок, замковый комплекс, оборонительное сооружение, памятник замковой архитектуры.